

روستا و توسعه، سال ۲۵، شماره ۹۷، بهار ۱۴۰۱

DOI: 10.30490/RVT.2021.351473.1260

مقاله پژوهشی

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم‌گردی عشایری (مورد مطالعه: عشایر استان چهارمحال و بختیاری)

رسول عباسی^۱، نرگس نظری‌زاده دهکردی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۱

چکیده

در حالی که ایران از نظر منابع طبیعی و گردشگری جزو ده کشور برتر جهان است اما تنها یک درصد از درآمد جهانی گردشگری را به خود اختصاص داده است. استان چهارمحال و بختیاری به علت برخورداری از موقعیت ممتاز جغرافیایی، گردشگری و استراحتگاهی، در مقوله گردشگری از ظرفیت بالقوه بالایی برخوردار است. این استان به دلیل حضور عشایر در منطقه و جاذبه‌ای که حضور

---

* پژوهشگران مراتب قدردانی خود را از مدیران و کارشناسان اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و اداره کل امور عشایر استان چهارمحال و بختیاری ابراز می‌دارند.

۱- نویسنده مسئول و استادیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران.
(r.abbasi@hmu.ac.ir)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران.

آن‌ها برای گردشگران ایجاد می‌کند در بحث بوم‌گردی عشایری جزو پیشگامان این صنعت به شمار می‌آید. لیکن هنوز موانع زیادی بر سر راه توسعه ظرفیت بوم‌گردی عشایری در استان وجود دارد. لذا هدف از این پژوهش شناسایی موانع توسعه بوم‌گردی عشایری در این استان به‌ویژه شهرستان کوهرنگ است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی؛ از نظر روش، اکتشافی و از حیث نحوه گردآوری داده‌ها کیفی است. جامعه آماری را خبرگان حوزه گردشگری و آشنا با عشایر منطقه تشکیل می‌دهد. روش نمونه‌گیری از نوع غیراحتمالی و گلوله برفی است و تعداد ۱۵ خبره بر اساس حد کفایت نمونه‌گیری و قاعده اشباع نظری انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها به شیوه مصاحبه نیمه ساختاریافته است. با تحلیل مصاحبه‌ها، موانع توسعه بوم‌گردی عشایری در قالب ۶۳ مضمون پایه، ده مضمون سازمان‌دهنده و شش مضمون فراگیر به دست آمد. مضامین فراگیر عبارتند از: ضعف زیرساخت‌ها، ضعف حمایت‌های دولتی، محدودیت‌های زیست‌محیطی، ضعف سرمایه اجتماعی-فرهنگی و ضعف سازوکار جذب گردشگر است.

کلید واژه‌ها: صنعت گردشگری، عشایر، بوم‌گردی عشایری، اقامتگاه بوم‌گردی.

مقدمه

یکی از شاخه‌های رو به رشد گردشگری، اکوتوریسم^۱ یا بوم‌گردی است. واژه بوم‌گردی برای اولین بار در سال ۱۹۸۳ توسط هکتور لاسکورن^۲ استفاده شد. این واژه، در شرح سفر به مناطق بکر طبیعی با هدف طبیعت‌گردی و با تأکید بر جنبه‌های آموزشی این گردش به کار رفته است (Mirzadeh Kooshahi and Dehghani, 2016). بنا بر آخرین تعریف ارائه شده توسط جامعه بین‌المللی اکوتوریسم (TIES)^۳ در سال ۲۰۱۵، بوم‌گردی سفری است مسئولانه به جاذبه‌های طبیعی برای لذت بردن، ادراک و قدر طبیعت را دانستن؛ به‌طوری‌که حافظ زیست‌بوم بوده، سبب پایداری کیفیت زندگی مردم منطقه شده، شامل آموزش بوده و در آن، گردشگر در فعالیت‌های سودآور اقتصادی مردم محلی مشارکت داشته باشد (Azizi et al., 2019).

1. Ecotourism
2. Hector Lascourain
3. The International Ecotourism Society (TIES)

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم‌گردی.....

بوم‌گردی عشایری در چند سال گذشته به عنوان یکی از زیرشاخه‌های بوم‌گردی در جهان مطرح شده است. در کشور ما نیز جامعه عشایری به عنوان جامعه سوم در کنار جوامع شهری و روستایی مطرح شده است که به دلیل ویژگی‌های خاص معیشتی و فرهنگی خود، کوچندگی را به دنبال داشته است و زیرشاخه‌ای از بوم‌گردی تحت عنوان بوم‌گردی عشایری شکل گرفته است. این در حالی است که با توجه به غنای موجود در زمینه‌های فرهنگی و طبیعی می‌توان به موفقیت‌های زیادی در زمینه گردشگری عشایری رسید (Shahdadi et al., 2019).

بررسی سوابق پژوهشی نشان می‌دهد در زمینه موانع توسعه بوم‌گردی عشایری و اقامتگاه‌های آن‌ها، پژوهش‌چندانی صورت نگرفته است؛ به‌ویژه در رابطه با بوم‌گردی عشایری استان چهارمحال و بختیاری نیز پژوهشی یافت نشد. جدول ۱ نشان‌دهنده برخی از مهم‌ترین پژوهش‌های انجام شده در زمینه مطالعه حاضر است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

پژوهشگر	عنوان پژوهش	مهم‌ترین نتایج
Saydaie and) Hedayati (Moghadam, 2010	نقش امنیت در توسعه گردشگری	موانع اصلی توسعه گردشگری شامل فقدان نیروی انسانی کارآزموده و متخصص امور جهانگردی در دفاتر ایرانگردی و جهانگردی و بی‌اطلاعی و بی‌تجربگی کادر شاغل در مؤسسات جهانگردی، نبود امکانات اولیه و ضعف کمی و کیفی امکانات رفاهی مناسب است.
Pashazadeh and) Khodakarami, (2012	بررسی قابلیت‌ها و تنگناهای گردشگری عشایر ایلسون	عشایر علیرغم برخورداری از جاذبه‌های متنوع با موانعی از قبیل مشکلات مدیریتی، کمبود زیرساخت‌ها، ضعف تبلیغات و کمبود منابع مالی روبرو هستند.
(Ardashiri, 2014)	نقش گردشگری در ارتقای زندگی بومی (استان چهارمحال و بختیاری)	زیرساخت‌های منطقه جهت توسعه گردشگری مناسب نبوده و دخالت سازمان‌های متولی گردشگری و دیگر سازمان‌ها و نهادها در توسعه فضای گردشگری استان به منظور ایجاد تحولات کارکردی و گسترش امکانات گردشگری در این منطقه ضروری است.

پژوهشگر	عنوان پژوهش	مهم ترین نتایج
Van Nguyen,) (2016	شناسایی موانع اکوتوریسم از دیدگاه دولت محلی منطقه هانگ لانگ ویتنام	مقامات محلی لزوم تمرکز بر توسعه اکوتوریسم را برای گردشگری پایدار در منطقه تشخیص داده‌اند اما هیچ برنامه یا استراتژی مناسبی برای اجرای سیاست‌ها تدارک ندیده‌اند.
(Miller, 2017)	چالش‌ها و پتانسیل‌های اکوتوریسم به عنوان شکلی از حفاظت و توسعه پایدار در جزیره زاپاترا نیکاراگوئه	موانع توسعه اکوتوریسم در این جزیره عبارتند از: مشارکت ذینفعان از جمله اعضای محلی، ظرفیت ساختمان‌ها، بودجه برای توسعه اکوتوریسم، سازمان‌های دخیل در امر اکوتوریسم و نظارت بر محیط زیست.
Mirzadeh) Kooshahi and (Dehghani, 2016	بررسی نقش پتانسیل‌های بوم‌گردی بندرعباس در جذب گردشگران	این شهرستان از لحاظ منابع طبیعی، جذابیت‌های پیرامون و دسترسی، از وضعیت مناسبی برخوردار است، اما از نظر امکانات رفاهی گردشگران، کمبودهایی دارد که لازم است دولت در این زمینه اقداماتی انجام دهد.
RostamPisheh et) (al., 2019	ارزیابی و تحلیل تطبیقی ساختار کالبدی اقامتگاه بوم‌گردی (اقامتگاه‌های بوم‌گردی تالارخانه بردبار و دیلمای گشت؛ استان گیلان)	اقامتگاه تالارخانه از نظر ساختار معماری در سطح بالاتر و استاندارد بهتری قرار دارد و معماری آن نسبت به معماری روستا بسیار متفاوت است، کمبود سرمایه و هزینه بالای معماری سنتی و انگیزه و علاقه مردم به توسعه اقامتگاه برای هر دو اقامتگاه صدق می‌کند.
(Hesam, 2019)	شناسایی موانع تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نواحی روستایی استان گیلان	موانع تأسیس و توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در این مناطق، مدیریت و برنامه‌ریزی، بازاریابی، مشکلات اداری، جاذبه‌ها، کمبود آموزش و امکانات و کاربری اراضی شناسایی شده است.
Ehsanifar et al.,) (2020	تحلیل کیفی چالش‌های گردشگری روستایی در استان کرمانشاه	ناکارآمدی فرایند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه گردشگری روستایی، ناکارآمدی فرایند هدایت سرمایه‌گذاران و کارآفرینان در حوزه گردشگری روستایی، فقدان حمایت و پشتیبانی کافی سازمان‌های دولتی و ... مهم‌ترین عوامل عدم توسعه گردشگری روستایی در استان کرمانشاه شناسایی شدند.

واکاوای موانع و تنگناهای توسعه بوم‌گردی.....

پژوهشگر	عنوان پژوهش	مهم‌ترین نتایج
Mahmoudi) Chenari et al., (2020	سنجش ظرفیت محیط روستاهای شهرستان ماسال برای توسعه گردشگری کشاورزی	مناطق روستایی شهرستان ماسال از ظرفیت خوبی برای توسعه گردشگری کشاورزی برخوردار هستند و این امر در نواحی کوهپایه‌ای و جلگه‌ای با شدت بیشتر و در نواحی کوهستانی با توجه به کمبود امکانات و نبود سکونت دائمی با شدت کمتری جریان دارد.
Feyers et al.,) (2020	استفاده از ذی‌نفعان برای ایجاد مشارکت در توسعه گردشگری	لازمه رشد بازار در مناطق اکوتوریسم، همکاری بین مشاغل، مدیران مقصد و محققان است. در مکان‌هایی مانند فلوریدا که گردشگری طبیعی وجود دارد اصلی‌ترین عامل محدودکننده، نبود برنامه‌ریزی مشترک و ساختاری برای اجرا است.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

استان چهارمحال و بختیاری در دوره بیلاق، رتبه سوم استان‌های کشور در جمعیت عشایری را دارد. این استان در کنار جاذبه‌های متعدد طبیعی، تاریخی و فرهنگی خود با داشتن فرهنگ باستانی عشایری می‌تواند رضایت هر گردشگری را فراهم سازد. این جاذبه‌ها می‌توانند زمینه لازم برای گسترش اقسام مختلف گردشگری عشایری را فراهم آورند.

مشاهده وضعیت کنونی عشایر استان نشان می‌دهد با توجه به کم‌رنگ شدن سبک سنتی زندگی عشایری، خدمات بوم‌گردی عشایری استان از کمیت و کیفیت لازم برخوردار نیست و نمی‌تواند پاسخگوی جمعیت زیاد گردشگران داخلی و خارجی باشد. از طرف دیگر، برای توسعه وضعیت بوم‌گردی عشایری استان، در مرحله اول، شناخت وضع موجود به‌ویژه موانع پیش روی توسعه بوم‌گردی عشایری ضرورت دارد. لذا با توجه به ناکافی بودن پژوهش‌های پیشین در حوزه بوم‌گردی عشایری، این پژوهش به دنبال شناسایی موانع و تنگناهای توسعه بوم‌گردی عشایری در استان چهارمحال و بختیاری با توجه به دیدگاه و نظر گروه‌های ذینفع و درگیر در توسعه گردشگری منطقه است.

مبانی نظری

عشایر و بوم گردی عشایری

عشایر، افرادی هستند که از ساختار ایلی قدرتمند، سرزمینی واسع و هویتی مشخص (که مورد قبول دیگران نیز است) برخوردارند. این جامعه را می توان از لحاظ اسکان به سه دسته تقسیم کرد: الف- به عشایری که در تمام طول سال به اتفاق خانوار و دام کوچ می کنند عشایر کوچنده اطلاق می شود. ب- عشایر اسکان یافته (یکجانشین) شیوه ای از زندگی است که هم اکنون عده ای از عشایر در شهرها و روستاهای مختلف کشور به شکل کانون های هدایتی یا حمایتی، آن را پذیرفته اند. ج- عشایر نیمه کوچنده نیز به زندگی آن دسته از کوچندگان اطلاق می شود که تمام سال را در بیلاق و قشلاق جابه جا نمی شوند؛ یعنی بخشی از سال را در بیلاق و یا قشلاق ماندگار می شوند و در زیر سقف دائمی زندگی می کنند (Nowruzi and Mahmoudian, 2016).

گردشگری عشایری هر گونه سفر یا گردش در پهنه جغرافیایی قلمرو زیستی جامعه عشایری به منظور بهره گیری گردشگر از جاذبه های طبیعی و آشنایی با خصایص فرهنگی این قشر تعریف شده است. در این صورت، گردشگری عشایری می تواند به کلیه فعالیت ها و خدماتی که به وسیله عشایر، مردم و دولت ها برای تفریح، استراحت، جذب گردشگران و نیز فعالیت هایی که به وسیله گردشگران در مناطق عشایری صورت می گیرد، گفته شود (Mirvahedi and Esfandiari, 2017). شیوه زندگی کوچ نشینی^۱ و نیمه کوچ نشینی^۲، چشم اندازهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی متفاوتی را پیش روی گردشگران قرار می دهد. زندگی عشایر در تمام جنبه ها اعم از سکونت گاه، غذاهای محلی، شیوه معیشت، آداب و رسوم و فرهنگ و... برای گردشگران جذابیت دارد. از سوی دیگر نحوه کوچ، آداب و رسوم کوچ، زمان کوچ بهاره و پاییزه، مسیر حرکت و مدت کوچ به همراه روابط قومی قبیله ای عشایر و

---

1. Nomadism
2. Semi Nomadism

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم گردی.....

تیره بندی آنها از موضوعات جالب برای گردشگران است. از امتیازات گسترش گردشگری عشایری این است که کمک می کند تا عشایر به شیوه سنتی، زندگی خود را ادامه دهند و علاوه بر آن بر قدرت اقتصادی عشایر می افزاید (Ghadiri Masoom et al., 2010). گردشگری قومی و بوم گردی عشایری موجب ایجاد فرصت های شغلی و کسب درآمد اضافی برای مردم محلی از طریق فروش محصولات و یا ارائه خدمات به طور مستقیم به گردشگران می شود (Othman and Rosli, 2011).

اقامتگاه های بوم گردی

اقامتگاه های بوم گردی به عنوان عناصر خدماتی مهم در بوم گردی، نقش مهمی در توسعه گردشگری دارد و این مسئله در مناطق بکر و مناطق روستایی یا بیلاقی، نمود بیشتری دارد. این اقامتگاه ها از منظر فرهنگی، اقتصادی، مدیریتی، زیست محیطی و اجتماعی اصول و معیارهای معینی دارد که در ساخت و مدیریت آنها باید مد نظر قرار گیرد (RostamPisheh et al., 2019). اقامتگاه های بوم گردی فقط جنبه اقامتی ندارند؛ در آنها فعالیت های مختلفی همچون ارائه غذا و نوشیدنی بومی، ساخت، آموزش و فروش صنایع دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی و... انجام می شود. مهم ترین اصلی که در اقامتگاه بوم گردی رعایت می شود، مشارکت جامعه محلی در فعالیت های گردشگری و کمک به توسعه راستین روستاها است (Anabestani et al., 2018).

گونه جدیدی از اقامتگاه ها با نام اقامتگاه بومی در سه گونه اکولوژ، اکوکمپو و اکوهتل یا هتل های سنتی به صورت رسمی به دنیای گردشگری از سال ۱۹۹۴ میلادی و در اولین سمینار بین المللی انجمن های تخصصی اکولوژ معرفی شد. بر اساس اولین تعریف رسمی در سال ۲۰۰۲ میلادی، اقامتگاه بومی یا اکولوژ، امکانات اقامتگاهی گردشگری است که به معیارهای زیر پایند است: حفاظت از محیط طبیعی و فرهنگی پیرامون؛ ایجاد کمترین اثر بر محیط طبیعی اطراف اقامتگاه در هنگام کار گروهی همراه با به کارگیری جامعه محلی؛ ارائه کارگاه ها و برنامه های آموزشی ویژه کارکنان، گردشگران و مالکان اقامتگاه ها درباره چگونگی حفاظت و

برخورد با محیط طبیعی و فرهنگی پیرامون و همکاری با برنامه‌های تحقیقاتی در جهت برنامه‌ریزی توسعه پایدار محلی. هدف اصلی ایجاد و توسعه این نوع از اقامتگاه‌ها که دارای هویت و ساختاری بومی هستند، رسیدن به توسعه پایدار است. در این راستا، اقامتگاه‌های عشایری نیز قابل طرح هستند که توسط یک خانواده محلی اداره شده و تنها جنبه اقامتی ندارند؛ بلکه در آن‌ها فعالیت‌های مختلفی مانند ارائه غذا و نوشیدنی بومی، ساخت، آموزش و فروش صنایع دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی، برگزاری رویدادهای بومی، تورها و فعالیت‌های بوم‌گردی به چشم می‌خورد (Bizeh, 2018).

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش بر اساس نوع و هدف، جزء تحقیقات کاربردی و اکتشافی است. ابزار مورد استفاده، مصاحبه نیمه ساختاریافته است. سؤالات مصاحبه برگرفته از هدف اصلی پژوهش است که با بسط و تشریح آن‌ها، تعداد یازده سؤال طراحی شد. جامعه آماری پژوهش را صاحب‌نظران حیطه گردشگری، بوم‌گردی و عشایری استان چهارمحال و بختیاری تشکیل می‌دهند که از بین آن‌ها تعداد ۱۵ نفر با روش گلوله برفی^۱ انتخاب شده‌اند. پاسخ‌دهندگان، آشنا به منطقه و دارای سوابقی در فعالیت‌های گردشگری و یا از فعالان در حوزه عشایر هستند. حد کفایت نمونه‌گیری از قاعده اشباع نظری پیروی می‌کند. اشباع نظری، قضاوتی است که محقق بر مبنای آن تصمیم می‌گیرد که به جمع‌آوری اطلاعات بیشتر نیاز نیست و اطلاعات جدیدی که به تعریف خصوصیات طبقه کمک کند وارد تحقیق نمی‌شود (Ranjbar et al., 2012). هر مصاحبه با در نظر گرفتن شرایط همه‌گیری کرونا از طریق تماس تلفنی یا حضوری انجام شد. برای توسعه چارچوب، داده‌ها پس از جمع‌آوری با روش تحلیل مضمون سه‌سطحی (مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه)، مفهوم‌سازی شد. جدول ۲، اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش را نشان می‌دهد.

---

1. Snowball sampling

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم‌گردی.....

جدول ۲. اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
سن	۳۰ تا ۴۰ سال	۳	۱۹/۹۸
	۴۰ تا ۵۰ سال	۱۲	۸۰/۰۲
سابقه کاری	۱۰-۱۵ سال	۶	۴۰
	بالا تر از ۱۵ سال	۹	۶۰
مدرک تحصیلی	کارشناسی	۵	۳۳/۳
	کارشناسی ارشد	۹	۶۰/۰۴
	دکتر	۱	۶/۶۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش

محاسبه پایایی بین دو کدگذار

پایایی بین دو کدگذار یا تکرارپذیری به میزانی اشاره دارد که دو یا چند کدگذار، نتایج یکدیگر را تکرار می‌کنند. در صورتی که کدگذاران، یک متن را به یک شیوه کدگذاری کنند، فرایند کدگذاری، تکرارپذیر خوانده می‌شود. شاخص پایایی بین دو کدگذار برای محاسبه پایایی، نسبت به شاخص ثبات، عینی‌تر است. روش پیشنهادی برای محاسبه درصد پایایی بین دو کدگذار که به‌عنوان شاخص پایایی به کار می‌رود، به‌قرار زیر است (Ghasemi, 2015):

$$\text{درصد پایایی} = \frac{2 \times \text{تعداد توافقات}}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100$$

برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش فوق، پژوهشگر از یک محقق درخواست کرد تا نمونه‌هایی از مصاحبه‌ها را به‌طور تصادفی انتخاب و کدگذاری کند. داده‌های حاصل از نتایج کدگذاری دو پژوهشگر همراه با درصد پایایی در جدول ۳ آمده است. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود تعداد کل کدها برابر ۷۸، تعداد توافقات برابر ۲۹ و تعداد عدم توافقات برابر ۲۲ است. همان‌طور که مشاهده می‌شود پایایی بین دو کدگذار ۷۴/۳ درصد است. با توجه به اینکه میزان پایایی بیش از ۶۰ درصد است، می‌توان گفت که درصد پایایی بین کدگذاران این پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۳. محاسبه پایایی بین دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد پایایی
۱	PF	۳۹	۱۳	۱۹	۶۶/۶
۲	PA	۱۸	۷	۲	۷۷/۷
۳	PE	۲۱	۹	۱	۸۵/۷
۴	کل	۷۸	۲۹	۲۲	۷۴/۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

برای تأمین روایی بخش کیفی پژوهش نیز تلاش شد نمونه آماری، افرادی باشند که از دانش و تخصص لازم در بستر پژوهش برخوردار باشند. همچنین مداخله محققان در توصیف به حداقل برسد و نیز نتیجه کدگذاری به تعدادی از خبرگان، ارجاع و تأیید آن‌ها در خصوص چارچوب استخراجی اخذ شود.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل متن مصاحبه‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل مضمون، روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای (مضامین) موجود در درون داده‌ها است. این روش، داده‌ها را سازمان‌دهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند. برایون و کلارک^۱ (۲۰۰۶) مراحل شش‌گانه تحلیل مضمون را ارائه نموده‌اند (Abooyee Ardakan et al., 2014). مرحله اول، آشنایی با عمق محتوای داده‌ها است. مرحله دوم به ایجاد کدهای اولیه می‌پردازد؛ کدها ویژگی داده‌هایی را معرفی می‌نمایند که به نظر محقق، جالب است. در این مرحله ۷۱ کد از مصاحبه‌ها استخراج شد. در مرحله سوم که جستجوی مضامین اولیه نام دارد؛ دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب مضامین اولیه و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری است که ۲۷ مضمون اولیه به دست آمد. در مرحله چهارم، مضامین سازمان‌دهنده شکل می‌گیرد که شامل بازبینی و تصفیه و شکل‌دهی به مضامین سطح بالاتر است. در مرحله پنجم، مضامین اصلی برای تحلیل ارائه‌شده، تعریف و مورد بازبینی مجدد قرار می‌گیرد. سپس داده‌های هر مضمون اصلی تحلیل می‌شود. به‌وسیله تعریف و بازبینی کردن، ماهیت آن چیزی

1. Bryon and Clark

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم‌گردی.....

که یک مضمون در مورد آن بحث می‌کند مشخص شده و تعیین می‌شود که هر مضمون اصلی، کدام جنبه از داده‌ها را در خود جای داده است. در این مرحله از میان مضامین فرعی، ۴ مضمون اصلی یا فراگیر به دست آمد. مرحله ششم زمانی شروع می‌شود که محقق، مجموعه‌ای از مضامین اصلی کاملاً انتزاعی و منطبق با ساختارهای زمینه‌ای تحقیق را در اختیار داشته باشد. این مرحله شامل تحلیل پایانی و نگارش گزارش است. جدول ۴ حاوی مفاهیم شناسایی شده در متن یک نمونه مصاحبه است که در قالب مضامین اولیه دسته‌بندی شده و برای هر یک از مصاحبه‌ها انجام شده است.

جدول ۴. نمونه‌ای از کدهای استخراج شده از مصاحبه‌ها

ردیف	تکات کلیدی	کد
۱	عشایر با ماشین جابه‌جا می‌شوند و به مقصد زودتر می‌رسند	نقل مکان به شیوه غیرسستی
۲	آب و هوا خود مانعی برای ورود گردشگر به مناطق است	آب و هوای سرد
۳	عدم استفاده از شیوه‌های نوین تبلیغات و بازاریابی	ضعف بازاریابی و تبلیغات
۴	فقدان برنامه‌ریزی جامع و منسجم فعالیت‌های بوم‌گردی عشایری	عدم برنامه‌ریزی راهبردی
۵	ظرفیت‌های بوم‌گردی استان به‌ویژه شهرستان کوهرنگ	عدم شناسایی ظرفیت‌های بوم‌گردی
۶	عدم حفظ اصالت‌ها و سنت‌ها و آداب و رسوم عشایر	از بین رفتن آداب و رسوم خاص عشایر
۷	مدرنیته شدن جوامع باعث شده که مردم عشایر به اسکان دائم علاقه نشان دهند و در بعضی مناطق کوهستانی مانند منطقه بازفت ساکن شده‌اند	نیبود امکانات مورد نیاز ضعف سرمایه‌گذاری
۸	از هم پاشیدگی و نداشتن انسجام مانند گذشته در نظام ایلی مردم عشایر	زوال زندگی ایلی و عشایری

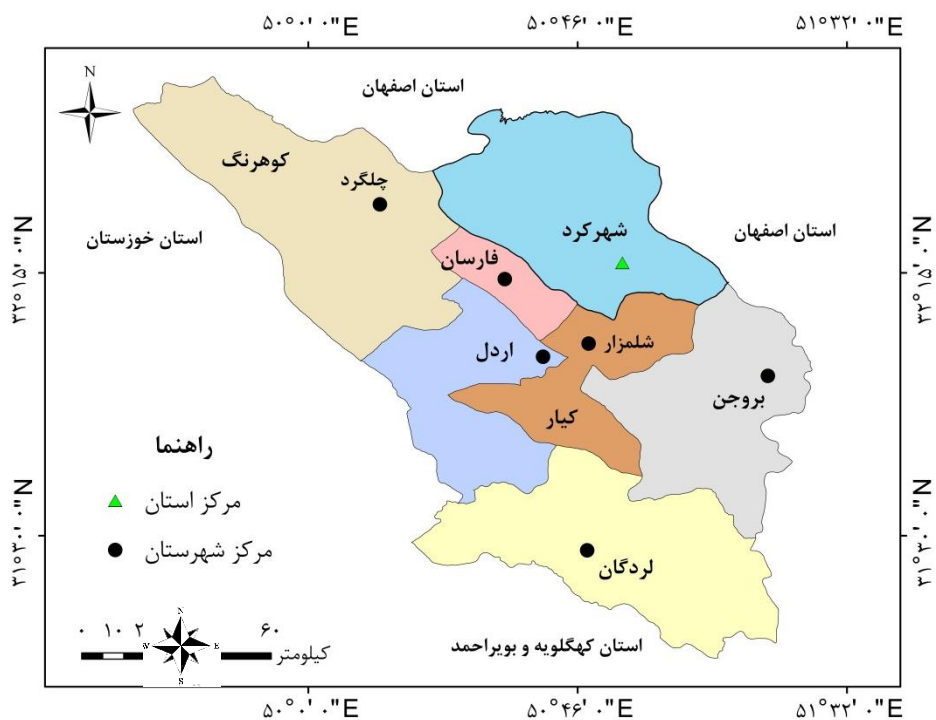
مأخذ: یافته‌های پژوهش

محدوده مورد مطالعه

استان چهارمحال و بختیاری از جمله بخش‌های کوهستانی فلات مرکزی ایران محسوب می‌شود و ۳۱ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۳۸ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۲۶ دقیقه طول شرقی گریونیچ قرار دارد. این استان از شمال و مشرق به استان

اصفهان، از مغرب به استان خوزستان، از جنوب به استان کهگیلویه و بویراحمد محدود می‌شود (شکل ۱).

بر اساس آمار اعلامی مندرج در وبگاه اداره کل امور عشایر استان چهارمحال و بختیاری (۱۳۹۹)، جمعیت عشایر کوچنده کشور ۱۱۰۸۶۴۰ نفر در قالب ۲۴۶۰۴۵ خانوار است که جمعیت عشایر استان چهارمحال و بختیاری در دوره ییلاق، ۱۱۸۹۰۰ نفر در قالب ۲۲۹۲۳ خانوار است. عشایر ایل بختیاری بالغ بر ۹۹ درصد عشایر استان را تشکیل می‌دهند که دارای ۵ بزرگ طایفه، ۴۴ تیره و ۲۹۴ تش می‌باشند. ایل‌های قشقایی و جرقویه، دیگر ایلات عشایری استان را شکل می‌دهند. عشایر استان در دوره ییلاقی در شهرستان‌های کوهرنگ، لردگان، اردل و کیار، بروجن، فارسان و شهرکرد مستقر هستند.

شکل ۱. نقشه استان چهارمحال و بختیاری

نتایج و بحث

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از ۱۵ مصاحبه با صاحب‌نظران در حیطه بوم‌گردی عشایری با روش تحلیل مضمون ابتدا متن مصاحبه‌ها استخراج شد و پس از چند بار مطالعه با توجه به جملات و نکات کلیدی در مصاحبه، تعداد ۹۳ کد به دست آمد که در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. تعداد کدهای اولیه به تفکیک مصاحبه

مصاحبه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
تعداد کدهای اولیه	۶	۵	۵	۱۱	۶	۵	۴	۷	۷	۴	۹	۸	۶	۵	۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش

تعداد کدها با مشورت خبرگان و با ترکیب مجدد برخی مفاهیم به ۷۸ مورد کاهش یافت. در ادامه، تعداد کدهای اولیه به ۱۵ مضمون سازمان‌دهنده تبدیل و در نهایت شش مضمون اصلی شناسایی شد. جدول ۶ مضمون‌های مرتبط و بدون تکرار موانع گردشگری در حوزه بوم‌گردی عشایری را به تفکیک مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر نشان می‌دهد. همان‌طور که در این جدول مشخص است از نگاه کارشناسان استان چهارمحال و بختیاری، پنج عامل عمده در ضعف بوم‌گردی عشایری نقش دارند و به‌عنوان مانع و تنگنا در توسعه آن نقش ایفا می‌کنند. این موانع و تنگناها عبارتند از: ضعف حمایت‌های دولتی، ضعف زیرساخت‌ها، ضعف سرمایه اجتماعی-فرهنگی، ضعف سازوکار جذب گردشگر و محدودیت‌های زیست‌محیطی. نکته قابل توجه این است که نه صرفاً دولت بلکه نهادهای محلی، مردم منطقه و به‌ویژه عشایر بومی منطقه در این کمبودها نقش دارند. نقش‌آفرینی ضعیف دولت و ضعف نهادی؛ ضعف راه‌های دسترسی و خدمات رفاهی؛ ضعف دانشی و قالب‌های منفی ارتباطی عشایر؛ ضعف بازاریابی و تبلیغات عشایری و سردسیر بودن منطقه از مهم‌ترین مؤلفه‌های ابعاد فوق‌الذکر هستند.

یکی از مهمترین یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها آن است که مشخص شد موانعی که موجب عدم پیشرفت بوم‌گردی عشایری شده است تنها به کمبود امکانات مرتبط نیست بلکه بسیاری از گردشگران، شناخت دقیقی از جذابیت مناطق عشایری استان به‌ویژه کوه‌رنگ ندارند. از عمده‌ترین مشکلات منطقه در کنار ضعف زیرساخت‌ها و امکانات لازم، فقدان تصویری درست در سطح ملی و فراملی برای جذب گردشگر است.

جدول ۶. مضامین استخراجی از مصاحبه‌ها

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
نامطلوب بودن جاده‌ها		
بعد مسافت تا اقامتگاه‌های عشایری	ضعف راه‌های دسترسی	
نبود تابلو و علائم راهنمایی		
نبود تابلوهای اماکن بوم‌گردی		
فقدان پارکینگ‌های مناسب		
قیمت بالای خدمات	ضعف خدمات رفاهی	ضعف زیرساخت‌ها
ضعف خدمات درمانی		
ضعف پذیرایی		
کمبود اقامتگاه		
کمبود رستوران		
نوپا بودن	بنیه ضعیف صنعت بوم‌گردی عشایری	
ضعف بنیه مالی عشایر		
کمبود سرمایه‌گذاری		
ضعف سرمایه‌گذاری بخش خصوصی		
ضعف امنیت سرمایه‌گذاری		
عدم شناسایی ظرفیت‌های بوم‌گردی	عدم برنامه‌ریزی مدیریتی	ضعف حمایت‌های دولتی
عدم برنامه‌ریزی راهبردی		
عدم برنامه‌ریزی عملیاتی		
ضعف برنامه‌ریزی برای گردشگری فصلی		

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم گردی.....

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
استمرار برخی مشکلات		
بی ثباتی مدیریتی		
نامشخص بودن مسئولیت ها	ضعف مدیریتی	
پراکنده بودن اقدامات مدیران		
عدم انسجام در تصمیمات مدیران		
حمایت در حد صدور مجوز		
نبود تسهیلات دولتی		
کم توجهی دولت	نقش آفرینی ضعیف دولت	
ضعف حمایت های دولتی از بوم گردی		
ضعف سرمایه گذاری دولتی		
کمبود اعتبارات عمرانی برای مناطق عشایری		
نبود نهاد تخصصی گردشگری عشایر		
عدم وجود متولی فرهنگ سازی در عشایر	ضعف نهادی	
ضعف قوانین حمایتی از بوم گردی		
آب و هوای سرد		
تغییرات آب و هوا	سردسیری منطقه	محدودیت های زیست محیطی
زمان کوتاه اقامت عشایر و کوچ زود هنگام		
نگرانی از تخریب زیست بوم منطقه	تخریب زیست بوم منطقه	
تخریب محیط زیست توسط گردشگران		
ارتباطات نامطلوب عشایر با سرمایه گذاران		
ارتباطات نامطلوب با گردشگران	قالب های منفی ارتباطی عشایر	ضعف سرمایه اجتماعی - فرهنگی
تعارضات داخلی عشایر		
تعصبات و حساسیت های فرهنگی		
رغبت کم به پذیرش گردشگر		

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
ضعف دانش عشایر	ضعف دانش و توان همکاری	
ضعف آگاهی و اطلاعات عشایر از بوم گردی		
عدم آشنایی با فرهنگ گردشگران خارجی	تحولات سبک زندگی عشایر از سنتی به مدرنیته	
عدم نقل مکان به شیوه سنتی		
عدم حفظ آداب و رسوم خاص عشایر		
علاقه عشایر به اسکان دائم	ضعف بازاریابی	
زوال زندگی ایلی عشایر		
عدم استفاده از شیوه های نوین بازاریابی و تبلیغات		
نبود متخصصان بازاریابی		
ضعف استقبال از گردشگران	ناآگاهی گردشگران	ضعف سازوکارهای جذب گردشگر
ضعف اطلاعات گردشگران		
ضعف آشنایی گردشگران با منطقه		
عدم آشنایی مردم با جاذبه های منطقه		
عدم شناخت گردشگران از فرهنگ عشایر		
عدم شناخت گردشگران از ظرفیت های صنایع دستی عشایر		
ارتباطات نامطلوب گردشگران با عشایر	ضعف تبلیغات	
مدرنیته شدن جوامع و دور شدن از فرهنگ بوم گردی		
عدم تبلیغ در رسانه ملی		
ضعف نمایش زندگی عشایر در رسانه ملی		

مأخذ: یافته های پژوهش

جدول ۷ تعداد مضامین پایه ذیل هر مضمون فراگیر را نشان می دهد. بیشترین تعداد مضامین، مربوط به مضمون ضعف حمایت های دولتی و ضعف زیرساخت ها است که بیانگر آن است که از نظر فراوانی، خبرگان این تحقیق به طور عمده معتقدند مداخله و حمایت ضعیف دولت، عامل اصلی عدم توسعه بوم گردی عشایری در منطقه است.

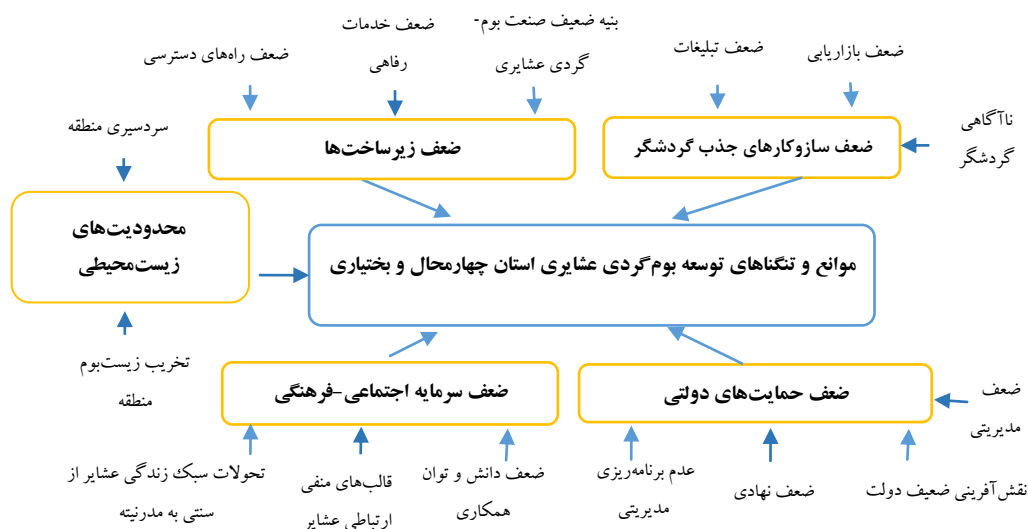

واکاوی موانع و تنگناهای توسعه بوم گردی.....

جدول ۷. درصد و تعداد مضامین پایه ذیل هر مضمون فراگیر

ردیف	مضامین فراگیر	تعداد مضامین پایه	درصد
۱	ضعف حمایت‌های دولتی	۲۲	۲۸/۲
۲	ضعف زیرساخت‌ها	۱۸	۲۳
۳	ضعف سرمایه اجتماعی-فرهنگی	۱۶	۲۰/۵
۴	ضعف ساز و کار جذب گردشگر	۱۵	۱۹/۲
۵	محدودیت‌های زیست محیطی	۷	۸/۹
کل	-	۷۸	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شکل ۲. چارچوب مفهومی تحقیق (محقق ساخته)

نتیجه گیری و پیشنهادها

یکی از پتانسیل‌های موجود در خصوص بوم گردی در استان چهارمحال و بختیاری، بوم گردی عشایری است؛ اما یافته‌های این پژوهش نشان داد که موانعی بر سر راه توسعه و استفاده از این پتانسیل وجود دارد. طی مصاحبه با صاحب‌نظران بوم گردی و گردشگری

مشخص شد که ضعف حمایت‌های دولتی، مهمترین مانع در توسعه بوم‌گردی عشایری در استان به‌ویژه شهرستان کوهرنگ است. این یافته پژوهشی با صیدایی و هدایتی مقدم (Saydaie and Hedayati Moghadam, 2010)، پاشازاده و خداکرمی (Pashazadeh and Khodakarami, 2012)، رستم‌پیشه و همکاران (RostamPisheh et al., 2019)، حسام (Hesam, 2019)، احسانی‌فر و همکاران (Ehsanifar et al., 2020)، میلر (Miller, 2017)، فایرز و همکاران (Feyers et al., 2020) و ون‌نگوین (Van Nguyen, 2016) همخوانی دارد. آن‌ها نیز بر اثرات کاستی‌های ناشی از نقش دولت بر گردشگری و بوم‌گردی تأکید کرده‌اند. ضعف در مدیریت، ضعف در برنامه‌ریزی و کاستی‌هایی که ناشی از حضور کم‌رنگ و ضعیف دولت در این بخش است، سبب شده که نتوان از این منبع درآمد در استان چهارمحال و بختیاری، عواید لازم را به دست آورد.

دومین عاملی که سبب عدم توسعه بوم‌گردی عشایری در استان شده، ضعف زیرساخت‌ها است. عدم وجود امکانات لازم به ویژه امکانات رفاهی و بهداشتی، عدم دسترسی آسان به مناطق، بالا بودن قیمت خدمات و... در جذب گردشگران و وفاداری آنان، اثر منفی دارد. این یافته با پژوهش‌های صیدایی و هدایتی مقدم (Saydaie and Hedayati Moghadam, 2010)، پاشازاده و خداکرمی (Pashazadeh and Khodakarami, 2012)، اردشیری (Ardashiri, 2014)، میرزاده کوهشاهی و دهقانی (Mirzadeh Kouhshahi and Dehghani, 2016)، دهقانفرد و قاسمی‌زاد (Dehghanfard and Ghasemizad, 2017)، محمودی چناری و همکاران (Mahmoudi Chenari et al., 2020) و حسام (Hesam, 2019) همسو است.

سومین مانع یا تنگنا در توسعه بوم‌گردی عشایری در استان از نظر پاسخگویان، ضعف سرمایه اجتماعی-فرهنگی بوده که این یافته پژوهش با یافته‌های پاشازاده و خداکرمی (Pashazadeh and Khodakarami, 2012) و احسانی‌فر و همکاران (Ehsanifar et al., 2020) همخوانی دارد. تغییر در سبک زندگی عشایر از سنتی به مدرنیته، تجربه‌های بد عشایر و

پایین بودن سطح آگاهی عشایر از نتایج مثبت بوم‌گردی سبب شده که سرمایه‌گذاران، رغبت کمتری نسبت به سرمایه‌گذاری برای توسعه فعالیت‌ها در این بخش از خود نشان دهند.

صاحب‌نظران معتقد بودند چهارمین تنگنای توسعه بوم‌گردی عشایری در استان، ضعف در سازوکارهای جذب گردشگر است. این یافته پژوهش با یافته‌های حسام (Hesam, 2019) و احسانی‌فر و همکاران (Ehsanifar et al., 2020) همخوانی دارد. ضعف تبلیغات و اطلاع‌رسانی مسئولان استانی در زمینه جاذبه‌های بوم‌گردی عشایری استان به‌ویژه شهرستان کوه‌رنگ، ضعف بازاریابی توسط سرمایه‌گذاران بوم‌گردی عشایری و از همه مهم‌تر ناآگاهی گردشگران در رابطه با ظرفیت‌های بوم‌گردی عشایری استان به‌ویژه شهرستان کوه‌رنگ سبب شده که گردشگران توجه چندانی به بازدید از منطقه نداشته باشند. تبلیغات می‌تواند در افزایش سطح آگاهی و در ادامه جذب گردشگران، بسیار مؤثر باشد.

در نهایت، خبرگان پژوهش معتقد بودند محدودیت‌های زیست‌محیطی همچون سردسیری منطقه و تخریب زیست‌بوم آن از جمله عواملی است که مانع توسعه بوم‌گردی استان شده است. با عنایت به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهایی چند به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- بخش خاصی با عنوان دفتر بوم‌گردی عشایری در ادارات گردشگری استان فعال شود.
- کمپ‌های گردشگری عشایری با تهیه برنامه‌های ویژه مانند همایش‌های مختلف و جشن‌های بومی - محلی خاص، اقدام به تبلیغات اثربخش و جذب گردشگر کنند.
- به‌منظور تداوم جذب گردشگر، آموزش‌های لازم به عشایر منطقه در خصوص حفظ آداب و سنت‌های دیرینه عشایری داده شود. به‌ویژه سنت برپا کردن سیاه‌چادر، عنصر مهمی در حفظ جذابیت بوم‌گردی عشایری است. تجربه زندگی در سیاه‌چادر برای گردشگران، یک تجربه فوق‌العاده خواهد بود.
- می‌توان با ایجاد زمینه‌های مراقبتی یا در نظر گرفتن محدوده خاصی برای حضور گردشگران از بروز مشکلات زیست‌محیطی در منطقه جلوگیری کرد.

- صاحبان کمپ‌های گردشگری، افراد بومی منطقه را به خدمت بگیرند تا هم از پرداخت دستمزدهای زیاد جلوگیری کنند و هم با درگیر کردن افراد بومی، تغییری در افکار عمومی مردم منطقه ایجاد کنند که به گردشگری و بوم‌گردی به‌عنوان یک راه مناسب کسب درآمد نگاه کنند.
- برای فرهنگ‌سازی در منطقه و نشان دادن تأثیرات مفیدی که توسعه بوم‌گردی بر روی زیست‌بوم منطقه و اقتصاد عشایر دارد می‌توان دوره‌های آموزشی برای عشایر منطقه برگزار نمود تا با یک دید مثبت به گردشگران نگاه کنند و با درک درست از بوم‌گردی بتوانند پذیرای تعداد بیشتری گردشگر باشند.
- با استفاده از روش‌های بازاریابی سنتی از جمله بازاریابی پارتیزانی به توسعه بوم‌گردی در مناطق عشایری پرداخته شود. ایجاد لحظات شاد و جلب رضایت گردشگرانی که در منطقه حضور یافته‌اند باعث می‌شود به تبلیغ و معرفی منطقه به نزدیکان خود بپردازند.
- همزمان با افزایش مشارکت مردم و بومیان منطقه در این صنعت، پیگیری‌های لازم برای جذب حمایت‌های دولتی صورت بگیرد. با توجه به ضعف بنیه مالی عشایر، اعطای وام از سوی دولت یا بانک‌ها به صورت مشارکتی می‌تواند عاملی برای توسعه این منطقه باشد. پس از جلب حمایت‌های دولتی می‌توان با برنامه‌ریزی و ایجاد هم‌افزایی در اثر همکاری‌های دوجانبه مردم و دولت، ضعف‌های موجود در خدمات‌رسانی به بوم‌گردان را رفع کرده و علاقه‌مندان بیشتری را به منطقه جذب نمود.

منابع:

1. Abooyee Ardakan, M., Labbafi, S., Azarpoor, S. and Jalalpoor, M. (2014). Identifying the critical factors for the success of strategic thinking in the view of the managers of cultural organizations in Isfahan. *Journal of Executive Management*, 6(11): 13-34. (Persian)
2. Anabestani, A., Giyahi, H. and Javanshiri, M. (2018). An analysis of the effects of establishing ecotourism residence on development of rural

- settlements, (A case study of Radkan village, Chenaran city). *Journal of Spatial Planning*, 8(2): 1-24. (Persian)
3. Ardashiri, H. (2014). The Role of Nomadic Tourism in Promoting Indigenous Life, Case Study: Chaharmahal and Bakhtiari Province. Master Thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch. (Persian)
  4. Azizi, K., Rastegar, S.H., Heidari, G.H. and Jafarian, Z. (2019). Socio-economic effects of ecotourism on the empowerment of local communities, Case: Baladeh area in Mazandaran province. *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 8(1): 79-96. (Persian)
  5. Bizeh, A. (2018). A sense of traditional living. *Geographical Attitude Student Journal*, 5: 32-34. (Persian)
  6. Dehghanfard, S. and Ghasemizad, A. (2017). Recognition and prioritization of obstacles and problems affecting tourism industry development in Busher and offering the solutions. *Journal of Tourism and Development*, 6(10): 178-194. (Persian)
  7. Ehsanifar, T., Shahmoradi, M., Shahbazi, S. and Rostami ghobadi, F. (2020). A qualitative analysis of rural tourism challenges of Kermanshah province. *Journal of Rural Research*, 10(4): 568-581. (Persian)
  8. Feyers, S., Stein, T. and Klizentyte, K. (2020). Bridging worlds: Utilizing a multi-stakeholder framework to create extension-tourism partnerships. *Sustainability*, 12(80): 1-23.
  9. Ghadiri Masoom, M., estealaji, A. and Pazoki, M. (2010). Sustainable tourism (rural-nomadic). *University of Tehran Press*. (Persian)
  10. Ghasemi, M. (2015). Identifying and prioritizing barriers to public policy implementation (Case study: Civil service management law). Master Thesis in Public Management, Shahed University. (Persian)
  11. Hesam, M. (2019). Identifying obstacles to the establishment and development of ecotourism residence in the rural areas Of Guilan province. *Journal of Rural Research*, 10(3): 546-559. (Persian)
  12. Mahmoudi Chenari, H., Motiee Langroudi, S.H., Faraji Shabbarbar, H., Ghadiri Massoum, M. and Yasoori, M. (2020). Assessing the capacity of Masal rural environment for the development of agritourism. *Journal of Rural Research*, 10(4): 596-613. (Persian)
  13. Miller, C.C. (2017). Challenges and potentials of ecotourism as a form of conservation and sustainable development on Zapatera island, Nicaragua. European Master in Environmental Science (EnvEuro), Department of Urban and Rural Development, Department of Urban and Rural Development.

14. Mirvahedi, S. and Esfandiari, E. (2017). A study of the entrepreneurial potential of cultural tourism in Iranian Qashqai nomads. *Journal of Tourism and Development*, 5(3): 62-78. (Persian)
15. Mirzadeh Kouhshahi, M. and Dehghani, A. (2016). Investigating the role of Bandar Abbas ecotourism potentials in attracting tourists. *Hormozgan Cultural Research Journal*, (11): 6-24. (Persian)
16. Nowruzi, A. and Mahmoudian, F. (2016). A Comparative study of social and economic characteristics of accomodated and non- accomodated nomad (Case study: Koohrang township). *Spatial Planning Quarterly*, 5(4): 17-38. (Persian)
17. Othma, P. and Rosli M. M. (2011). The impact of tourism on small business performance: Empirical evidence from Malaysian islands. *International Journal of Business and Social Science*, 2(1): 11-21.
18. Pashazadeh, A. and Khodakarami, Z. (2012). Investigating the capabilities and bottlenecks of Eilson nomadic tourism. *The fourth National Geography Student Scientific Conference*. (Persian)
19. Ranjbar, H., Haghdoost, A. A., Salsali, M., Khoshdel, A. R., Soleimani, M. A. and Bahrami, N. (2012). Sampling in qualitative research: A Guide for beginning. *Annals of Military and Health Sciences Research*, 10(3): 238-250. (Persian)
20. Rostampisheh, M., Nasir Salami, S. M. and Tizghalam Zonouzi, S. (2019). An evaluation and comparative analysis of physical structures in ecotourism resorts (Case study: Telarkhaneh Bordbar and Deylmay Gasht; Guilan province). *Journal of Physical Development Planning*, 4(2): 117-138. (Persian)
21. Saydaie, E. and Hedayati Moghadam, Z. (2010). The role of security in tourism development. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 4(8): 97-110. (Persian)
22. Shahdadi, A., Ghanbari, Y., Salmanizadeh, E. and Azareh, A. (2019). Potentiometric and location predatory areas for construction nomadic ecocamp (Case study: Part of Semirom province). *Quarterly of Geography & Regional Planning*, 9(3): 293-306. (Persian)
23. Van Nguyen, T. (2016). Barriers to ecotourism development from the local government perspective: The case of Ha Long Bay, A dissertation submitted in partial fulfilment of the requirement for the award of the degree of Master of Tourism department, School of Humanities and Creative Arts Flinders University.